

Förord

Techneseriens första nummer publicerades 1995 (se under fliken ”Arkiv” på Techneseriens ingångssida). Rapporterna publicerades i tryckt pappersformat fram till år 2011 då temanumret *Vetenskapliga perspektiv och metoder inom slöjdfältet* blev det första numret som publicerades digitalt (Volym 18, Nr 1, 2011). I temanumret användes begreppet ”slöjdfältet” – i linje med Techneseriens ämnesfokus – som ett paraplybegrepp för att innefatta olika nordiska benämningar för området. Vid det första temanumret om vetenskapliga perspektiv och metoder var Marlène Johansson, Sverige, och Mia Porko Hudd, Finland, temaredaktörer. Temanumrets syfte var då – som ett komplement till allmänna forskningsmetodböcker – att publicera artiklar med ett mer uttalat fokus på hur perspektiv och metoder har använts inom det nordiska slöjdfältet.

I detta nya temanummer, *Vetenskapliga perspektiv och metoder inom slöjdfältet, II*, är avsikten densamma, det vill säga att med artiklarnas exempel lyfta fram hur olika perspektiv och metoder har använts och dokumenterats inom slöjdrelaterad forskning. Redaktörer för temanumret denna gång är Kari Carlsen, Norge, Marlène Johansson, Sverige, och Marie Koch, Danmark. Likt vid det första temanumret finns det även idag ett stort antal ”allmänna” metodböcker att tillgå. Vetenskapliga artiklar brukar, mer eller mindre, innehålla något om de vetenskapliga grunder och använda metoder som har använts i artikelns forskning, men det som temanumret vill fokusera är att lyfta fram hur perspektiv och metoder har nyttjats och utvecklats i relation till slöjdområdet.

Inför planeringen av temanumret var det tänkt att det nya temanumret skulle publiceras tio år efter det första, men på grund av Coronapandemin, med dess olika konsekvenser och tunga merarbeten, blir nu temanumret istället publicerat under 2022. Temanumret består av sju artiklar som med intressanta exempel speglar hur perspektiv och metoder har medverkat för att generera intressant slöjdrelaterad forskning:

I den första artikeln, *Hjemmeverkstedet og endrede vilkår for kunnskapsutvikling i kunst- og håndverksfaget*, beskriver **Karen Brønne** och **Ketil Sømoe**, Norge, hur undervisnings- och lärandesituationer i lärarutbildningen förändrades under Coronaepidemien med studenters arbete i hemmaverkstäder. Undersökningen genomfördes digitalt med fokusgruppsintervjuer med respektive lärare och studenter via Zoom. Datamaterialet är bland annat analyserat med utgångspunkt i Basil Bernsteins begrepp rekontextualisering, kompetensmodeller (competence models) och prestationsmodeller (performance models), och visar hur fysiska villkor ändrade ämnets innehåll. Artikeln åskådliggör intressanta resultat om hur fysiska möjligheter och begränsningar får stor betydelse för kunskapsutveckling, handledning och värdering i kunst- och håndverksfaget.

I temanumrets andra artikel, *Approaching the concept of research in the 5-year teacher education programme in design, art, and crafts. An analysis of the Norwegian national curriculum regulations*, skriver **Laila Belinda Fauske**, Norge, om vad som karakteriserar begreppet forskning i den nya läroplanen. Utgångspunkten för analysen är en teoretisk genomgång av olika forskningsperspektiv i det transdisciplinära mastersprogrammet i Forming/Design, kunst og håndverk som etablerades i Norge under 1976. Med hjälp av summativ innehållsanalys diskuteras forskningsbegreppet i de norska nationella läroplansbestämmelserna för det nya programmet, och hur forskningsbegreppet stämmer överens med det tidigare mastersprogrammet från 1976. Fauske visar hur det tidigare mastersprogrammet var före sin tid med att inkludera kreativt arbete i kunskapsproduktionen genom skapande processer, och därmed implementera ett mer praktiskt synsätt till forskningen.

Temanumrets tredje artikel, *Fra sløjd og håndarbejde til håndværk og design i den danske folkeskole og læreruddannelse*, av **Lisa Fälling Andersen**, Danmark, redogör för hur olika tvärvetenskapliga metoder och ämnesdidaktiska analyser har använts för att kunna visa hur olika förändringsprocesser medverkade när de två skolämnena sløjd och håndarbejde blev till det danska skolämnet håndværk og design. Med utgångspunkter i författarens doktorsavhandling presenterar artikeln hur användningen av kulturteori, didaktisk teori och materiell kulturteori kan användas för att undersöka förändringsprocesser i ämnesområdet. I artikeln beskrivs hur författarens fältarbete över tid gjorde det möjligt att följa och analysera processerna i övergången när två skolämnen skulle bli till ett skolämne. Resultaten från fältarbetet synliggjorde hur det nya skolämnet formades av lärare och elever i skolans och lärarutbildningens verksamheter, men också hur ämnesområdet blev format av tidigare ämnesuppdelningar, samhällets behov, politiska beslut och internationella tendenser.

Artikel fyra, *Fagdidaktisk modell; – bidrag til «den gode oppgaven»?* av **Anne Guro Schmidt Antun**, Norge, lyfter hur arbetsuppgifter i *kunst og håndverk* är av praktisk och estetisk karaktär och relaterade till arbetet i verkstaden. Oftast används inga läroböcker i undervisningen vilket innebär att läraren använder mycket tid för didaktiska förberedelser och genomförande. Författaren diskuterar olika ämnesdidaktiska modeller och vad som kan innefattas i en ”god oppgave”. I artikeln skrivs en ämnesdidaktisk modell fram med idéer för läraren inför planering och genomförande av undervisning med arbetsuppgiften som grund för lärande. ”Tegneblyanten” presenteras som en ämnesdidaktisk modell för den praktiska och estetiska arbetsuppgiften. I modellens kategorier har kategorien ”verdigrunn” en central plats då den alltid ska ingå som en del i undervisnings- och bildningsprocessen och öppna upp för reflektion.

Randi Veiteberg Kvellestad och **Gunhild Vatn**, Norge, skriver i den femte artikeln, *The three-headed teacher in Design, Art and Craft education*, om lärarstudenters övningar inom lera och broderi och hur användning av samarbetsmetoder bidrog till deras lärande. Ändrade ramar för utbildning av ämneslärare i Design, kunst og håndverk kräver mer effektiva lärandemiljöer, och författarna beskriver hur studenternas lärprocesser styrs av undervisarens tre olika roller, konstnären, läraren och forskaren med a/r/tografi som metodologisk ingång. Utifrån studenternas enkätsvar diskuteras fyra olika aspekter om undervisningsupplägget: strama ramar för uppgifter, bestämda samarbetsmetoder, lärarens handledning och fördelar och nackdelar med samarbete i estetiskt skapande processer. Författarnas konklusion är att om studenterna involveras direkt i praktisknära utbildningsforskning blir det till hjälp för att mer effektivt reflektera över läranderesultatens värde inför kommande läraryrke.

I den sjätte artikeln, *Praktiknära sløjdforskning*, beskriver **Marléne Johanson**, Sverige, likheter och skillnader i utgångspunkter, metoder, insamling, analysförfarande, dokumentationsformer och användning av resultat vid praktiknära sløjdforskning. Utifrån exempel diskuteras om forskningen handlar om sløjdrelerad verksamhet, sløjdläroutbildning eller skolsløjd, och om forskningen handlar om eller är genomförd i en verksamhet. Den praktiknära forskningen om sløjddämnet och den praktiknära forskning i skolans sløjdundervisning har ett större utrymme i artikeln, likaså behandlas videometod, analysförfarande och dokumentation av mikroanalyserad praktiknära sløjdforskning mer ingående. Johansson konstaterar att sløjdforskningen som presenterats och diskuterats i artikeln är ”praktiknära” på olika vis, samtidigt som exemplen speglar forskningens förutsättningar, begränsningar och möjligheter, vad som har varit tänkt att undersökas och hur det har blivit möjligt att utforskas.

Temanumrets sjunde och sista artikel, *Sløjdpedagogiska grunder. Några av Linnéa Lindfors sløjdpedagogiska modeller*, är skriven av **Marléne Johansson**, Sverige. Lindfors sløjdpedagogiska modeller är främst publicerade i pappersformat medan de saknas mer samlat digitalt. I artikeln publiceras därför, med professor emerita Lindfors tillåtelse, några av de sløjdpedagogiska modellerna med syfte att de därmed ska bli än mer tillgängliga. Val av modeller är gjorda utifrån artikelförfattarens erfarenheter och intresseområde, men de sløjdpedagogiska grunderna och modellerna är värdefulla både

för nationella och nordiska utbildningar och slöjdsammanhang. Trots sin ålder menar Johansson att grundforskningens modeller är mycket användbara för nutida slöjdforskning, slöjdläroinbildning och lärares utvecklingsarbete. Modellerna öppnar upp för att upptäcka och beskriva grunder som inte behöver utforskas på nytt, i stället kan de användas som underlag för vidare utveckling.

Med detta temanummers artiklar önskar vi temareaktörer, och ledamöter i Techneseriens redaktionsråd, er en intressant och givande läsning. **Ladda ner och läs, använd och sprid de nya artiklarna!**

Kari Carlsen, Pe.D., slöjdpedagogik, professor i forming, design, kunst og håndverk, Universitetet i Sørøst-Norge, Notodden, Norge.

Marléne Johansson, Fil.dr., professor emerita i slöjd, Göteborgs universitet, Sverige.

Marie Koch, Pe.D., slöjdpedagogik, prosjektforsker, Danmark.